

MILLIY G'OYA, GLOBAL USLUB: O'ZBEK PICHQCHILIGI MODA DUNYOSIDA.**Zukhriddinov Shukhratbek Salohidin o'g'li***"Blue Blade" Kompaniyasi, Hunarmand*

Annotatsiya: Ushbu maqola o'zbek pichoqchiligining estetik kodi va hunarmandchilik tilini global moda ekologiyasiga mos, xavfsiz va qonuniy yo'l bilan qanday ko'chirish mumkinligini tadqiq qiladi. Ipak yo'li merosi, ustoz-shogird maktablari va zamonaviy dizayn industriyasi o'rtasidagi "madaniy tarjima" jarayoni uch yo'nalishda yoritiladi: (1) estetika va semantika — naqsh, muhr (stamp), material va siluettlarning modadagi ifodasi; (2) ishlab chiqarish va barqarorlik — "yashil ustaxona", izchil sifat (proof-of-work), izchillik va kelib chiqishni (GI) ko'rsatuvchi etiketlar; (3) bozor va siyosat — aksessuar va bezak kategoriyalarida (pichoqning o'zi emas) ligallashtirilgan kollaboratsiyalar, e-commerce mikro-eksport, intellektual mulk va xavfsizlik me'yorlari. Aralash metodlar: ikonografik tahlil, yarim tuzilgan intervyular (ustalar va dizaynerlar), ijtimoiy tarmoqlarda kontent tahlili, hamda dizayn-prototiplari orqali material tajribalari keltiriladi. Natija — pichoqchilikning "ruhini" yo'qotmasdan, global moda tilida o'qiladigan kolleksiya va hamkorlik modeli.

Kalit so'zlar: pchak, hunarmandchilik, moda, aksessuar dizayni, geografik ko'rsatkich (GI), barqaror ishlab chiqarish, meros va innovatsiya.

KIRISH

Moda — bu nafaqat kiyim, balki hikoya. O'zbek pichog'i esa hikoyaning qisqa, lekin zich yozilgan sahifasi: po'lat, naqsh va muhrda ustozning ovozi, hududning xotirasi, dastakda esa foydalanuvchining kafti mujassam. Shu ovozni runway, ko'cha uslubi va zamonaviy aksesuarlar tilida qanday qilib adabiy tarjimadek, ohangni yo'qotmasdan ko'rsatamiz? Ushbu savol maqolaning markazida turadi. Biz pichoqning o'zini moda sahnasiga olib chiqish emas, balki uning estetik kodini xavfsiz va qonuniy kategoriyalarga (muhrli bijuteriyalar, g'ilof-belbog'lar, naqshli metall fittings, tekstil printlari) ko'chirish yo'lini taklif qilamiz.

Nazariy fon: moda va ma'no

Simmel (1904/1957) modani jamiyatdagi farqlanish va o'xshashlik o'yinlari sifatida ko'rsatadi; Entwistle (2000) esa "kiyimlangan tana" tushunchasida kiyim va aksesuarlar orqali ijtimoiy ma'nolar uzatilishini tahlil qiladi. O'zbek pichog'ining vizual belgilar tizimi — siluet (profil), ornament (o'yma/inlay), muhr (maker mark), material (yog'och, shox, metall kontrasti) — moda semantikasiga bimalol ko'chadi. WIPO (2021) ta'kidlaganidek, geografik ko'rsatkichlar (GI) brendlashda ishonch yaratadi; moda ham GI hikoyasini qadrlaydi: "qayerdan?" va "kim qo'li?"

Metodlar.

Dizayn tadqiqoti va aralash yondashuv.

1. Ikonografik tahlil: muzey va ustaxona namunalarida siluet, naqsh ritmi, muhr kompozitsiyasi.

2. Intervyular: 10–15 pichoq usta (Chust/Andijon, Buxoro, Samarqand) va 6–8 moda dizayneri (aksessuar, zargarlik, charm buyumlar).

3. Kontent tahlili: Instagram/Weibo/Pinterest'dagi "craft-luxury" postlarida o'zbekcha elementlar qabul qilinishi (like/share/savol).

4. Material tajribasi: uch prototip liniyasi (quyida).

5. Etika: rozilik, muhr-litsenziya, GI mos dizayn diapazonlari.

Natijalar: estetik kodning ko'chishi

1) Siluetdan aksessuarga

- G'ilof-belbog' (Sheath-Belt): pichoq g'ilofining konturini, tikuvini, metal fittings'ini belbog'ga ko'chirish; ichiga xavfsiz karta-g'ilof "slivlar".

- Muhrdan bijuteriyaga: maker mark'laridan mikro-medalyon, tugma (button) va charm markalar (hangtag) hosil qilish; GI logotipi bilan "double-mark".

- Dastakdan ergonomik tutqichga: clutch/haversack uchun dastak kesimini (palm swell) ko'chirib, tutqich ergonomikasini oshirish.

2) Ornament va materiallar

- Metall-tekstur kombinatsiyasi: mo'tadil etch tekisligida mat-gloss kontrasti; qora oksidlangan fittings + tabiiy yog'och tonlari.

- Print va jacquard: bezak ritmini takrorlovchi naqshlar; "pchak" siluetini to'g'ridan-to'g'ri emas, balki negativ ruang orqali berish.

3) Qonuniy va xavfsiz kategoriyalar

Muhim: pichoqning o'zi runway yoki chakana savdoda qurol me'yorlariga tushishi mumkin; dizayn kodini no-bladeaksessuarlarga ko'chirish — global bozor uchun xavfsiz yo'l.

Ishlab chiqarish modeli: hunar + sanoat

Yashil ustaxona

- kWh/birlik va chiqindi/birlik ko'rsatkichlari; qayta ishlangan charm/qadoq.

- Proof-of-work: standart foto/3D protokoli (to'rt burchak + qirra + muhr) — sifat isboti va hikoya hujjati.

GI va izchillik

- Maktabga xos geometriya/ornament diapazonlari; muhr reyestri.

- GI logotipi bilan origin card (kelib chiqish kartasi) — moda paketida hamrohlik qiladi.

Hamkorlik

- Capsule kolleksiyalar: usta × moda uyi (limited edition, serial raqam).

- Muzey–ustaxona–brend triparti modeli: merosdan ilhom, ustaxonadan ish, brenddan tarqatish.

Bozor: segment va narrativ

- Craft-luxury (kam sonli, yuqori marja): limited, raqamlangan, muhr hikoyasi bilan.

•Lifestyle/EDC (everyday carry, lekin no-blade): kalitqop, charm karta g'loflari, muhrli bijuteriyalar.

•Turizm/diaspora: sovg'a to'plamlari (origin card + hikoya varaqasi).

Narrativ uch qatlamli bo'lsin: Usta (ism, muhr), Maktab (Chust/Buxoro/Samarqand), Nafosat (material va finish qiyoslari).

Muammolar va yechimlar:

•Standartlashuv riski: hamma "bir xil ko'rinsa" — ijodiy diapazonlar bilan himoya qiling.

•Qonunchilik: avia-yuk va chakana me'yorlariga mos ravishda pichoq emas, balki kodlangan aksessuarlar; HS kod va bojxona yorlig'i to'g'ri.

•IP va etik: muhr-motivlardan foydalanish uchun yozma ruxsat; royalti modeli (usta foydasiga).

Xulosa

O'zbek pichog'i — milliy g'oya, uning moda sahnasidagi talqini — global uslub. Agar biz estetik kodni muloyim tarjima qilsak, hunarning ruhi yo'qolmaydi: u muhrda, tikuv ritmida, metall-yog'och kontrastida yashaydi. Moda tilida gapirgan pichoq — xavfsiz aksessuar, adolatli royalti, izchil sifat va barqaror ishlab chiqarish demakdir.

ADABIYOTLAR:

• Entwistle, J. (2000). The fashioned body: Fashion, dress and modern social theory. Polity.

• Kawamura, Y. (2018). Fashion-ology: An introduction to fashion studies (2nd ed.). Bloomsbury.

• UNESCO. (n.d.). Silk Roads Programme: Uzbekistan. UNESCO Publishing.

• WIPO. (2021). Geographical indications—An introduction (2nd ed.). World Intellectual Property Organization.